

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
նչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

338.4

U-57

17 FEB 2010

CA 284

338.4

Ա-57

Վ. ԱՆԱՆՅԱՆ

БИБЛИОТЕКА
ИНСТИТУТА
БОСКОВЕДЕНИЯ
Академии Наук
СССР

ԲԱՅԼ ՇԵՎ ԻԿՈՐԵՆ
ԼՈՒԾԵԼ ՄՄԻ ՊՐՈԲԼԵՄԸ

ՊԵՏՂԱՏ

1 9 3 1

ՅԵՐԵՎԱՆ

338.4
Ա-57

**ԱՆՍՏՆԱՂԱՅՈՒԹՅՈՒՆԸ ՅԵՑ Ե ՄՆՈՒՄ
ԲԱՅՆՎԻԿՅԱՆ ՏԵՄԴԵՐՆՑ**

Վերջերս շատ են խոսում անասնաբուժության զարգացման մասին, նրա ունիոնատրուկցիայի (վերակառուցման) մասին: Յեւ վա իր հիմնավոր պատճառներն ունի: Խնդիրն այն է, վոր ժողովրդական տնտեսութեան համարյա բոլոր ճյուղերում հսկայական նվաճումներ ունենք, բայց անասնաբուժության ասպարիզում խիստ յետ ենք մնում: Կարելի չէ ասել, վոր ամեն որ, ամեն ժամ աճող մեր տեքստիլ արդյունաբերութեանը բուրդ է ուղում, կաշեգործարանները մեծ քանակութեամբ կաշի յեն ուղում, բանվորների ոչ աշխատավոր գյուղացիների նյութական դրութեանը լավանում է, և նրանք այժմ յուղի, պանրի, կաթի, մսի ավելի շատ պահանջ ունեն: Իսկ այդ բոլորի դիմաց մենք անասնաբուժության ասպարիզում զարգացման չափազանց ցածր տեմպեր (թափ) ունենք: Յեթե վերջենք ամբողջ Խորհրդային Միութեան անասնաբուժութեանը և համեմատենք 1916 թ. հետ (16 թվին 100 ընդունելով), կտանանք հետեւյալ պատկերը՝

Տարիներ	Զիւր	Խոշոր լեղջ. անասուններ	Այծ և վոչխար	Խոզեր
1927 թվին	99 տոկ.	114 տոկաւ	119 »	111 »
1928 թ.	94 »	118 »	126 »	126 »
1929 թ.	97 »	115 »	128 »	103 »
1930 թ.	89 »	89 »	87 »	60 »

52 07200

Ավելի անմիջապես պատկեր և ստացվում անասնաբուժության ապրանքային արտադրանքի, մանավանդ մսի ու ճարպի տեսակետից: Յեթե ընդունենք յուրաքանչյուր տարվա մսի և ճարպի ընդհանուր արտադրանքը վորպես հարյուր, ապա մսի և ճարպի ապրանքային արտադրանքը 26 թվին կկազմի 33 տոկոս, 27 թվին՝ 32 տոկոսից մի քիչ ավելի, 1928 թ. 31 տոկոսից քիչ ավել, իսկ 29 թվին՝ 29 տոկոս (ընկ. Ստալինի գեկուցումից):

Մի ուրիշ հաշիվ անենք: 1929 թ. վարնանից մինչև 30 թվի գարունը ԽՍՀՄ-ում խոշոր յեղջյուրավոր անասունները պահասել են մեկ հինգերորդ մասով, կովերը՝ մեկ ութերորդով, վոչխարները՝ մեկ յերրորդով և խոզերը՝ յերկու յերրորդով: Այսպիսով, ինչպես ընկ. Ստալինն է ասում, «ստացված են անասնաբուժության անկայունության ու տնտեսական անվստահելիության նշաններ»:

ԱՄՐԱՆՈՒՄ ԵՆ ԱՐԱԳ ԶԱՐԳԱՆԱՈՒ ՆՈՒԽԱՊՈՅՄԱՆՆԵՐԸ

Յեթե մենք այստեղ կանգ առնենք, դուրս կգա, վոր մեզ մոտ ընդհանրապես դրուժյունն անհուսալի չէ: Այդպես միայն մտածում են մեր դժվարություններից նվազող և հեռանկարները կորցրած աշխարհ: Յեկեք հարցին մի ուրիշ կողմից նայենք: Ամենից առաջ չնայած վոր անասունների թիվը վերջին տարում մի քիչ կրճատվել է, սակայն վոչ վոչ չի կարող ժխտել, վոր մեր անասնաբուժությունը բավական խոշոր քայլերով առաջ է գնացել: Մենք հետզհետե անցնում ենք

անասնաբուժության ավելի բարձր անվերի, ավելի կուլտուրական ձևերի: Ո՞ւմ հայտնի չէ, վոր պետությունը հսկայական քանակությամբ կատարելագործված գործիքներ ու մեքենաներ (սերգատներ, մեքենա-խնոցիներ և այլն) և տալիս գյուղերին, հարյուրավոր պանրի ու յուղի գործարաններ և կառուցում, խոշոր չափերով լայնացրել է ցանովի կոտերի, ճակնդեղի ցանքերի տարածությունները, կառուցվում են նոր, չվեյցարական տիպի գոմեր, անասունների ցեղերն ազնվացնելու համար բեղմնավորման կայաններ են հիմնվում և այլն: Իսկ այս բոլոր միջոցառումներն զգալի փոփոխություններ են մտցնում անասնաբուժության մեջ, նրանց դնում են ավելի բարձր աստիճանի վրա և նրա զարգացմանը խթան են հանդիսանում:

Սակայն անասնաբուժությունն առաջ շարժելու համար հիմնական ուժը կոլեկտիվ և խորհրդային տրնտեսություններն են հանդիսանում: Դրանց լայն ծավալումով և, վոր կուսակցությունը հաջողությամբ լուծեց հացահատիկի խնդիրը: Հենց դրանով էլ ստեղծվեց մսի հարցը լուծելու հիմնական նախապայմանը, վորովհետև, ինչպես ընկ. Ստալինն է ասում, հացը հիմնական ողակ և բանալի յե հանդիսանում գյուղատնտեսության մյուս բոլոր խնդիրների լուծման համար:

Այդպիսով հսկայական չափերով զարգացող մեր արդյունաբերությունը, խորհրդային և կոլեկտիվ տրնտեսությունները և հացը հանդիսանում են այն ամուր ու հաստատուն հիմքը, վորի վրա ուժեղ քափով զարգանալու յե անասնաբուժությունը:

БИБЛИОТЕКА
ИИСТИТУТА
ВОСТОКОВЕДЕНИЯ
Академии Наук
СССР

60542-67

ՀԱՅԱՎԱՏԻԿԱՅԻՆ ԳՐՈՐԼԵՍԻ ԼՈՒԾՄԱՆ ՓՈՐՁԱԿՄ ՔԱՆԱԿԱՐԳՈՎ

Բայց հարցն այն է, թե ի՞նչ ուղղությամբ պիտի զարգանա անասնաբուծությունը: Չե՞ վոր մենք ամեն տեսակ զարգացման կողմնակից լինել չենք կարող: Ձարգացում կա, վոր դեպի կապիտալիզմ է տանում, զարգացում էլ կա, վոր դեպի սոցիալիզմ է տանում:

Ահա այստեղ է, վոր մեր կուսակցության և աջ ուսուցիչների ճանապարհները ջրկլում են: Իհարկե չպիտի կարծել, վոր աջերը կապիտալիզմի վերականգնման կողմնակից են: Վո՛չ, այդպիսի բան չկա: Նրանք իրենց հաշվով ավելի «ուղղափառ» լինիստներ են, քան բայլչեվիկյան կենտկոմը, քան ընկ. Ստալինը: Բայց նրանք ուզում են մեր ժողովրդական տրնտեսությունը տանել այնպիսի ճանապարհով, վոր այդ ճանապարհն անկախ իրենց ցանկությունից դեպի կապիտալիզմ է տանում: Որինակ՝ հացահատիկի հարցը լուծելու համար նրանք առաջարկում էյին թույլ տալ անհատական տնտեսություններին (վորոնց թվում նաև կուլակներին) ազատ հաբառախոս: Նրանք կողմնակից չեյին կուլակի վրա արչավանքն ուժեղացնելուն, վորովհետև, նրանց կարծիքով, կուլակին տրնտեսապես խեղդելով մենք իբր թե յերկիրը սովի մեջ կդրենք (վորովհետև կուլակը բավական հացահատիկ էր արտադրում):

Ի՞նչ դուրս կգար, վոր կուսակցությունը կատարեր աջերի առաջարկը: Մենքի համար էլ պարզ պիտի լինի, վոր դրանից կուլակությունը կուժեղանար մեծ չափերով: Ունենալով իր ձեռքին խոշոր տնտեսու-

թյուն և ահադին քանակությամբ հաց, դրանով կուլակությունը կբայջայեր չբավոր ու միջակ մասսաներին (ինչպես քայջայում էր մինչև հեղափոխությունը) և նույնիսկ բոյկոտ կհայտարարեր խորհրդային իշխանության ու հաց չեր տա (այնպես, ինչպես վոր 27—28 թվերին հացը պահեց և մեզ դժվարությունների մեջ դրեց): Իսկ դա ո՞ւր կտաներ: Դա՛ դուրս կապիտալիստների աջակցությամբ կտաներ դեպի կապիտալիզմի վերականգնումը մեր յերկրում:

Իհարկե վոչ մեր կուսակցությունը և վոչ էլ բանվորներն ու չբավոր դեյուղացիները կործանարար այդ ճանապարհն ընտրել չեյին կարող:

Կուսակցությունն ընտրեց խորհրդային և կուլակատիվ տնտեսությունների ուղին: Թե ի՞նչ արդյունքի հասանք, այդ կարեվոր է մի ջիչ ավելի լայն պարզաբանել, վորովհետև 16-րդ համագումարը վորոնց, վոր անասնաբուծության հարցը (պրարիմը) նույնպես պետք է լուծել հացահատիկային հարցի (պրարիմի) լուծման փորձված ձևերով: Մե՞նք ի՞նչպես լուծեցինք հարցը:

15-րդ համագումարի վորոշման համաձայն կազմակերպեցինք խոշոր հացահատիկային գործարաններ (խորհրդային տնտեսություններ), վորոնք 1927—28 թվին սովին 9½ միլիոն ցենտներ*) հացահատիկ, 27—28 թվին 12 միլիոն 800 հազար ցենտներ, անցյալ տարի՝ մոտ 28 միլիոն ցենտներ (108 միլիոն փութ), իսկ այս տարի կտան 71 միլիոն ցենտներ կամ 370 միլիոն փութ հաց:

*) Մեկ ցենտները 6 փթից ավելի չէ:

կոլտնտեսութեանները 1927 թվին արտադրեցին 4-900 հազար ցենտներ հաց, 28 թվին 18 և կես միլիոն, 29 թվին՝ 29 միլիոն, իսկ 30 թ. 250 միլիոն ցենտներ, կամ 1500 միլիոն փութ, վորից մոտ 500 միլիոն փութը հանձնեցին պետութեանը: Կոլտնտեսութեանները, վոր 27 թվին մի միլիոն հեկտար էլ ցանք չունեցին, այս տարի ունենալու յեն 66 միլիոն հեկտար ցանք 1930 թ. 40 միլիոն հեկտարի գիմաց:

Այսպես և հաղթանակում կուսակցութեան յենինյան քաղաքականութեանը:

Այս փորձված ճանապարհով—խորհրդանտեսութեանների ու կոլտնտեսութեանների ճանապարհով—1930 թ. կուսակցութեանը վճռական կերպով ձեռք դարկեց մսի (անասնաբուծութեան) խնդրի լուծմանը:

Մի տարի յե, վոր կուսակցութեանը ձեռնարկել է հացահատիկային Փարբիկաներ նման անասնաբուծական ֆարբիկաներ հիմնելու գործը և ահա թե այդ կարճ ժամանակում ինչ արդյունք է ստացել:

1930 թվին 128 Փարբիկաներ են կազմակերպվել— 1 միլիոն 12 հազար գլուխ խոշոր յեղջյուրավոր անասուններով, 116 տնտեսութեան—2-680 հազար վոչխարով, 308 տնտեսութեան՝ 1-770 հազար գլուխ խոզերով:

Կոլտնտեսութեանների անասունների թիվը նույնպես արագ աճում է: Ամբողջ յերկրի անասունների հետ համեմատած՝ կոլտնտեսութեանների ձիերը 28 թվին մեկ տոկոսից էլ էլին սրակաս, 29 թվին 2 տոկոսից պակաս, իսկ 1930 թվին 17 տոկոսից ավելի: Կովերը 28 թվին կես տոկոսից պակաս էլին, 29 թվին մեկ տոկոսից պակաս, իսկ 30 թ. վեց և կես տոկոսից ավելի (չպիտի

մոռանալ, վոր այս աճումը մեծ մասամբ կոլեկտիվների ցանցի և անդամների թվի աճման հետեվանքն է):

Կոլեկտիվ և խորհրդային տնտեսութեանների անասունների այդպիսի աճումն ապահովում է անասնաբուծութեան խնդրի արագ ու վճռական լուծումը: Այնպես վոր արդյունարեւական կենտրոններին կանոնավոր միս մատակարարելու հարցը կլուծվի հենց այս տարի: Բավական է հիշատակել, վոր Համ Կ. (բ) Կ. կենտկոմի գեկտեմբերյան (1930 թ.) սլենումի վորոչ մամբ այս տարի միայն խորհրդանտեսութեանների խոշոր յեղջյուրավոր անասունների թիվը թե՛ ՀՄ-ում հասնելու յե 2,800 հազար գլխի, խոզերի թիվը՝ մեկ միլիոն 900 հազարի, իսկ վոչխարների և այծերի թիվը՝ 4,400 հազար գլխի: Դրա հետ միասին այս տարի կողպերացիալի գծով քաղաքամերձ խոշոր տնտեսութեաններն ու մյուս խորհրդանտեսութեաններն ունենալու յեն 388 հազար գլուխ յեղջյուրավոր անասուններ, 218 հազար վոչխար և 456 հազար խոզ:

Դրան ավելացրեք հսկայական թափով աճող կոլտնտչարժումը, վորն այս տարի ընդգրկելու յե Խորհրդային Միութեան գյուղացիութեան անվազն կեսը, և պարզ կլինի, թե ինչպիսի վիթխարի գործերի, ինչպիսի հաստատուն ու հիմնական միջոցների յե ձեռնարկել կուսակցութեանը անասնաբուծութեանը զարգացնելու համար: Այդ ձեռնարկումներով մեղ կհաջողվի կարճ ժամանակում կուլակային միսը փոխարինել (և շատ ավելի գերազանցումով) խորհրդանտեսական և կոլտնտեսական եժան մսով, ինչպես կարողացանք կուլակային հացը փոխարինել (և առաջ անցնել) կոլտնտեսական հացով:

ԱՆԽՆԱ ՊԱՅԲԱՐՈՎ ԿՈՒՆԱԿԻ ՅԵՎ ՆՐԱ ԱԳԵՆՏՆԵՐԻ ԴԵՄ

Այստեղ յեկեք մեկ եւ հիշենք այն մարդկանց, վորոնք կախ են ընկնում մեր հզոր շարժման պոչից, լեզապատառ դեմ են դուրս դալիս կոլտնտեսությունների և խորհրտեստեսությունների շարժման իսկական բայլը շեղելու տեմպերին և իրենց թեւի տակն են առնում կուլակներին, նրանց, ովքեր վոչ մի միջոց չեն խնայում խորհրդային իշխանության բոլոր ձեռնարկումները խափանելու համար, նրանց, ովքեր հրդեհում են կոլտնտեսությունների գույքը, սպանություններ են կատարում և ի՞նչ ստոր միջոց առես չեն գործադրում մեր հաղթական առաջխաղացումը կանգնեցնելու համար:

Հենց թեկուզ վերցնենք նրանց (կուլակների) կատարած վնասարար գործն անասնաբուծության ասպարիզում: Մենք վերև տեսանք, վոր անասունների թիվը վերջին տարիներս վորոչ չափով կրճատվել է: Այդ թվերին նայելով ոպորտունիստը, պինդ մատը դնում է նրանց վրա ու աշխատում է միամիտներին հավատացնել, թե մեր գյուղատնտեսությունը «դեգրադացիայի յե յենթարկվում», այսինքն վորպես թե յետ է գնում: Այնքը, կուլակի այդ հավատարիմ աղետները, չեն ուզում տեսնել, վոր անասունների մասնակի կրճատումը դասակարգային պայքարի արտահայտություններից է և վոր այստեղ հիմնական դեր կատարեցին մեր դասակարգային թշնամիները: Նայեցեք վերելքներված թվերին. դուք նկատում եք, վոր անասունների կրճատումը կատարվում է 1929 թվից մինչև 30 թվի

դարունը: Հայտնի յե, վոր ամբողջ անցյալ յերկու տարին (29 և 30 թ.) կուլակի վրա ամբողջ ֆրոնտով հարձակում գործելու և կոլտնտչարժման վիթխարի տեման տարիներ եյին: Կուլակությունը գորհի յենթարկելով բոլոր դժերով, ամեն տեսակ կույր ու կարճատես ոպորտունիստներից տաս անգամ ավելի լավ է տեսնում, վոր կոլտնտչարժումը միլիոնավոր աշխատավորներ առնելով իր մեջ, հետզհետե քանդելով մասնավոր սեփականատիրության սահմանները, արմատահան է անում իրեն (կուլակությանը) և վերացնում է վորպես դասակարգ: Մեռնող կուլակությունը դադարած ծառ է լինում, ուժեղացնում է հուսահատ դիմադրությունը, աշխատում է չորս կողմ ավերել, փչացնել: Անասունների կոտորածը, վոր սարքեց կուլակությունը, այդ դիմադրության ձեվերից մեկն է: Մորթելով, ծախձխելով իրենց անասունները՝ կուլակները պրովոկացիաներ են տարածում, թե կոլտնտեսությունները խելու յեն բոլոր գյուղացիների ամբողջ ունեցվածքը, և «բարեկամարար» խորհուրդ են տալիս չքավորներին ու միջակներին, վոր նրանք ել ծախձխեն ու մորթուտեն անասունները:

— Գոնե մի քանի որ տաք կերակուր կուտես, հարևան, ինչո՞ւ յեա թողնում անասուններդ դուրդուղուշի փայլինն, մորթիր քեֆ արա, աշխարհից ի՞նչ ես տանելու, — խրատում է կուլակը գյուղում, պատերի տակ և ամեն տեղ:

— Վո՞ր քուչովն անց կենայիր, դավուրմայի հոսեր դալիս, — պատմում են Պողոս-քիլիսեցիք, — տուն չկար, վոր ամեն որ միս չուտեր. խորովածի հոտը գեղը բռնել էր, հենց մարդ ել կար, վոր դիչերը միտը

տանում պահում եր գոմում, մեկն էլ մինչև անգամ միտք թաղել եր, վոր չբռնեն, ու քիչ-քիչ հանում ուտում եր, կարծես իրեն ապրանքի դուշմանն եր:

— Չանքմ, արածներս ախմախություն եր ելք՝ կուլակը մեր գլխին լավ ոչին դրեց, լա՛վ... —խոստովանում են խարված դյուղացիները:

Դրանում համոզվելու համար հերիք և թեկուղ միայն Բասարզեչարի կուլակներից մեկի արարքը հիշատակել, վորը 1930 թվի ընթացքում չարամտորեն փչացրել է 160 վոչխար և 20 խոչոր յեղջուրավոր անասուն:

Յեվ վոր անգրագետ չբավորին ել հարցնես, Բուխարինից ել, Ռիկովից ել տաս անգամ ավելի համոզված, ավելի պարզ կասի, վոր անասունների կրճատումը կուլակի սարքած ոչիններն եյին: Բայց այստեղ քիչ դեր չխաղացին նաև 1930 թվի դարնանը, կուլեկտիվացման ժամանակ կատարած սխալները: «Չախ» բյալագյոզները մի «չբբի» մինչև սոցիալիզմ մեկ քշելու տենչով բռնված, շեղվելով կուլակցության գլխավոր գծից, բազմաթիվ գյուղերում վարչական միջոցներով վոչ միայն խոչոր անասունները, այլև նույնիսկ հավերն ու տնային աղափինները «միացրին»: Դրանից սգտվեց դասակարգային թշնամին և հաջողեցրեց անասունների կոտորածը, վորը մեզ շատ թանգ նստեց: Այժմ կուլանաչարժման նոր վերելքի հետ միաժամանակ կուլակներին նորից հաջողվել է մի քանի գյուղերում (Չիրուխլու, Սեմյոնովկա և այլն) պրովոկացիաների միջոցով ծայր տալ անասունների կոտորածին:

Յեվ այս բոլորից մի՞թե պարզ չե, վոր բոլոր ճակատամասերում կազմակերպված չբավորությունը,

կուլտուրայականների և միջակների հոծ մասսաներն ավելի ուժգին գրոհի պիտի հանել կուլակության դեմ, նրան դուրս քշել մեյրանից և յեռանդուն նախապատրաստել նրա վորպես դասակարգի վերացումը համատարած կուլեկտիվացման հիման վրա: Կուլակի վրա այդպիսի արշավանք կատարելու համար մեր կուլակաժակերպությունները, գյուղընթիվները և բոլոր իսկական կոմունիստները պետք է անխնա խփեն, դեն չբայրտեն ճանապարհից կուլակին զիջողներին—աջ ու պորտուենիստներին: Միաժամանակ պետք է անողոք խփել նաև «ձախերին», վորովհետև նրանք աջերի շվաքը (ստվերը) լինելով մի այլ ճանապարհով, միջակին խփելով ու մեկանից կտրելով, բյալագյոզ արարքներով կամա թե ակամա նույնպես աջակցում են դասակարգային թշնամուն:

ԽՈՐՀՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ԱՆԱՍՆԱԲՈՒԾ ԻԹՅԱՆ ՈՐԻՆԱԿ ՊԻՏԻ ՏԱՆ

Հայաստանում յեղած խորհանտեսությունների մեծ մասը կամ զուտ անասնապահական են կամ անասնապահական թեքում ունեն: Յեվ այդ հասկանալի յե: Մեր գյուղատնտեսության մեջ գերակշռող տեղն անասնապահությունը պիտի գրավի (տեխնիկական կուլտուրաների հետ միասին) բնական հարուստ նախադրյալների պատճառով: Ուստի պետության ձեռնարկումները, գյուղատնտեսության ասպարիզում, առանձնապես լեռնային և նախալեռնային շրջաններում, գլխավորապես պիտի կատարվեն անասնաբուժության արագ զարգացման և նրա ռեկոնստրուկցիայի ուղղությամբ:

Անասնաբուծութեան ներկա կիրառանապետական, ջրչվորակոն վիճակը կարող ե փոխվել— ինչպես վերը ասացինք, միայն տնտեսաբուծական խոշոր գործարանների (խորհանտեսութունների) և կոլտնտեսական խոշոր Ֆիրմաների ակտիվ ներգործութեամբ: Մեր խորհրդային տնտեսութունները պետք ե ուղղորդել, նոր, գիտական անասնապահութեան որինակ տան՝ անասունների ազնվացման, խնամքի կերակրման, արտոնների բարելավման և աշխատանքների մեքենայացման ասպարիզում: Ս.յդ ուղղութեամբ մեր խորհանտեսութուններն զգալի նվաճումներ ունեն: Որինակ՝ Սեմյոնովկայի տնտեսութունը բավական հաջողութեամբ ազնվացնում ե Ղազախի անասունների տեղական «զբբը» ցեղը: Այժմ այդ անասունները մտաւարպետ մեկ ու կես անգամ ավելի միս և 2—3 անգամ ավելի կաք եմ տալիս, քան քե անհատական տնտեսութուններում խնամվող նույն «զբբը» ցեղի կովերը: «Ձագ» (3-բդ) խորհանտեսութեան ցեղական կովերը որակամ 14—16 կիլո կաք եմ տալիս, վարավետե անասնապահութեան մեր ձեռքով, նրանց ուտեցնում են սիլոս, թեփ, ջուսպ և ճակնդեղ:

Մեր խորհանտեսութունները մասամբ արդեն հաջողեցրել են անասունները պահել նոր ձեփի լուսավոր ու մաքուր դոմերում: Նրանք բավական աշակցութուն են ցույց տալիս շրջակա գյուղերի աշխատավոր անասնաբուծներին, սովորեցնում են ճակնդեղի ու խոտաբուսերի մշակութունը, ցեղական ցուչերով աշակցում են նրանց անասունների ազնվացմանը և այլն: Սակայն նրանք այդ նվաճումների հետ միասին աչք ծակող թեթութուններ շատ ունեն:

Պետք ե նշել, վոր մեր անասնապահական խորհանտեսութունները յետ են մնում վերե հիշատակված ինդիկների իրագործման ասպարիզում: Անասնաբուծութեան նոր ձեփերին անցնելու ասպարիզում ունեցած վորոշ հաջողութուններն արձանագրելով, մենք չենք կարող շարձանաղբել նաև այն, վոր մեր խորհանտեսութունները դեռևս սոցիալիստական խոշոր մեքենայացված անասնապահութեան որինակ չեն տվել և վոր անասնապահութեան նահապետական պրիմիտիվ ձեփերը դեռևս բավական տեղ ունեն նրանցում: Ռադիոնալ անասնաբուծութունը, բառիս լայն իմաստով, հնարավոր չե առանց ջրչվորական կյանքին վերջ տալու: Դրան ել ձգտում ենք մենք: Սակայն այդ դործը չի կարելի կատարել առանց կենդանի, շոշափելի որինակով գյուղացիութեանը համոզելու, վոր նստակյաց անասնապահութունը՝ հիմնված ցանովի խոտերի, սիլոսի, ճակնդեղի վրա, շատ ավելի շահավետ ե ջրչվորական անասնապահութունից: Ս.յդ կենդանի որինակը մեր խորհանտեսութունները պիտի տային, վորոնք թեև անցել են արմատապտուղների և խոտաբուսերի մշակման, այնուամենայնիվ իրենք ել մեծ մասամբ վոր ուղղորդում ջրչվորական անասնապահութուն են վարում (Ղարաղալա, Ալագյաղ, Սեմյոնովկա և այլն):

Մյուս կողմից այդ տնտեսութուններն ապահովված չլինելով նոր ձեփի դոմերով, խողանոցներով, ինվենտարով, գոտեխնիկներով և անասնաբուժներով, չեն կարողանում ազատազրվել անասնապահութեան նոմադական ձեփի մնացորդներից: Դրան պետք ե ավելացնել այն անտնտեսութունը, վոր գոյութուն ունի մեր խորհանտեսութուններում: Նրանց գլխավոր խնդիրն ե

կարճ ժամանակում տալ բարձր ապրանքային յերևնք: Հենց այդ նպատակով ել պետութունն ահազին դու- մարներ և տրամադրում այդ գործին: Այն հսկայական առավելութունները, վոր ունեն խոշոր անտեսու- թյունները անհատական մանր տնտեսությունների հանդեպ, հնարավորություն են տալիս կարճ ժամանա- կում, ուժերի ու միջոցների նվազագույն գործադրու- մով, մաքսիմում անտեսական եֆեկտ ստանալ: Սա- կայն բյուրոկրատիզմը, շինույնիկական վերաբերմունքը դեպի պետական գույքը, անկուլտուրականությունն այնքան են նվազեցնում մեր խորհանտեսությունների ապրանքային յերևնքը, վոր նրանք հաճախ իրենց բյու- ջեն զգալի դեֆիցիտով են փակում: Բավական և հիշա- տակել այն տասնյակ հազարների անանտեսությունը, վոր մենք յերեվան հանեցինք Ալազյազի, Վարանցով- կայի անտեսություններում: Բավական և այստեղ հի- շատակել, վոր միայն վերջերս Ալազյազի խորհանտե- սություններում այնտեղ բուն դրած վնասարարները կո- տորել են 300 վոչխար, Ղարաղալայում փչացրել են անտեսության հորթերի 65 առկոսը, Վարանցովկայում փչացրել են 290 հորթ, 15 կով և այլն:

Պորհանտեսությունների վարչությունները, կոմ- բլիչներն ու բանվորները պետք և մտածեն այս հար- ցերի շուրջը: Նրանք չպետք և հանդուրժեն անթույլա- տրելի այն դրությունը, վոր գոյություն ունի այժմ անասնապահական խորհանտեսություններում. նրանք պետք և արագացնեն կառուցումները խորհանտեսու- թյուններում: Յե՛վ Ալազյազի, և՛ Սեմյոնովկայի, և՛ Յանրխի խորհանտեսություններում շենքերի կառուց- ման գործն անմիջապես վիճակումն և միայն Սեմյոնով-

60542-67

կայում 900 գլուխ անասուն դուրսն և մնում, Վարան- ցովկայում՝ հազար գլուխ և այլն: Առաջիկա տարին խոշոր յեղջյուրավոր անասունների թիվը խորհանտե- սություններում բարձրացվում և մինչև 18—19 հազա- րի, իսկ խորհանտեսությունների ներկա շենքերը հա- զիվ 3 հազար գլխի կարող են սպասարկել: Ահա ինչու խորհանտեսությունների առաջ հարց և դրվում կրկնա- պատկել ու յեռապատկել շինության թափը, որված վարկերի (մոտ 5 միլիոն) ռացիոնալ ուղտադործումով այս տարի խորհանտեսությունները հնարավորության առհմաններում ապահովել նոր, շվեյցարական տիպի դամբում, էլեկտրոկայաններով, խողանոցներով, կա- տուցիլ ճամապարհներ, հեռախոսապղծեր և այլն:

Առաջիկա տարիները մեր անասնապահական խորհ- անտեսությունների համար հսկայական թոխչների տարիներ պիտի լինեն: Պիտի ձեռնարկել նոր, խոշոր խորհանտեսությունների հիմնադրման (Բապարչայ, Մխիտանա, Կարախաչ) այն հաշվով, վոր այս տարի խորհանտեսություններում ունենք միլիոնում 19 հազար խոշոր յեղջյուրավոր անասուն, վոչխար 45 հազար, խոզ 2400: 1932 թվին պետք և ունենանք վոչ պակաս քան 28 հազար խոշոր յեղջյուրավոր անասուն, 85 հա- րար վոչխար և 3900 խոզ: Այդ անկասկած խոշոր թը- րիչը կլինի, յեթե նկատի ունենանք, վոր այժմ մեր խորհանտեսություններում ունենք ընդամենը մոտ 3000 խոշոր յեղջյուրավոր անասուն և մոտ 20 հազար վոչ- խար: Վերոհիշյալ պլանի իրագործումով մենք հնարա- վորություն կունենանք զգալի չափով լրամելու մսի, ճարպի ու կաթնամթերքների ուր պակասությունը: Սակայն այդ գործի նախապարարատունը դատապար-

տելի դանդաղութեամբ և առաջ դնում և այստեղ բա-
վական խոշոր տեղ և գտել ոսկորաունեխասական ինքնա-
հասը: Ենեքերի կառուցումը, կաղրերի պատրաստումը,
պահանջված բանակութեամբ անասուններ հայթայթելը
գետք և այժմվանից կատարվի: Այդ գործը պետք և
կաղմակերպեն խորհանտեսական բանվորները սոց-
մրցման ու հարգածայնութեան լայն ծախքով:

ԽԱՂՉ ՄԵՋ ԿՈԳՆԻ ԱՐԱԳ ԿԵՐՊՈՎ ԼՈՒՄԵԼԱԻ ՄՍԻ ՊՐՈԲԼԵՍԸ

Այն անասնման հնարավորութիւնները (մանա-
վանդ ձրի ուժեղ կերը Լոու, Իելիջանի, Չանդեզու-
րի անասուններում) և այն խոշոր անտեսական եֆեկտը,
վոր կտա խոզն սմենակարճ ժամանակամիջոցում—մեկ
թերադրում և ավելի ուժեղացնել խողարուծութեան
զարգացման տեմպերը, վաղ միայն գլուզի սոցիալիստա-
կան սեկտորում, այլ և անհասական աշխատավորական
անտեսութիւնները գծով: Հենց այս տարի առանց կոլ-
անտկենտրոնի պատշաճ ղեկավարութեան ու խրախու-
սանքի՝ Ալլաշվերդու, Իելիջանի մի շարք գլուզերում
(Ենուզ, Գանդ, Ուզունլար, Սանահին և այլն) կոլտըն-
տեսութիւնները խողարուծութեանից հակալական
ոգուտներ ստացան և կրկնապատկեցին ու յետապատկե-
ցին խողերի թիվը:

Մարարուծութիւնը չի պահանջում այն հարյուր
հազարները, վորոնք ծախսվում են անտեսունների գո-
մերի վրա, խոզն ստանց չվեյցարական գոմերի յեղ և
«չլազ գնում»:

Ընկ. Յակովլեփը 16-րդ համագումարում շատ հե-
տաքրքիր հաշիվներով սպասուցեց, վոր խողարուծու-

թիւնը հնարավորութիւն կտա մեզ արագ կերպով լու-
ծել մօի ու ճարպի հարցը: Ահա ընկ. Յակովլեփի արած
հետաքրքիր հաշիվները: Խողը յերկու հիմնական և շա-
փազանց արժեքավոր առավելութիւն ունի, վոր պետք
և հաշվի առնի թե ամբողջ կուսակցութիւնը և թե սմ-
րողը յերկերը: Խողը մնացած բոլոր կենդանիներից ա-
վելի արագ և միս ստեղծում և սպաււղ կերի մեկ միա-
վարի դիմաց ավելի շատ միս և սալիս, քան խոշոր յեղ-
ջարարվոր անասունը: Այս յերկու առավելութիւններն
եղ խողին առաջին տեղն են վերապահում:

Անգլիական տեսակի խողը և նրա ու մեր տեսակի
մետիսը, ԽՍՀՄ Հողօրգկոմատի Կենդանարուծութեան
Ինստիտուտի ավյալներով, կանոնավոր կերակրելու
դեպքում 14 ամսում տալիս է սուտական 4 յեգի Խա-
վասար միս (միջին 54 փուք), այն ժամանակ, յերբ
խոշոր յեղջուրավոր անասունն այդ ժամանակամիջո-
ցում տալիս է միայն 14 փութ միս: Բացի դրանից, մեկ
կիլո խողի միս արտադրելու համար պետք և ծախել 5
կիլո կեր (հացահատիկի վերածած), իսկ մեկ կիլո սու-
վարի միս արտադրելու համար պետք է ծախուց 15 կիլո
կեր: այսանցից հետեվում է, վոր միս արտադրելու
գլխավոր մեքենան մերձավոր տարիներում խողն է: Այս
հանդամանքի վրա պետք է դարձնենք մենք մեր գլխա-
վոր ուշադրութիւնը, խորհրդային անտեսութիւնների
և կոլտնտեսութիւնների գլխավոր ու շաղրութիւնը-
այս ուղղով թիւնը պետք է ծախսվեն կենդանարուծու-
թեան համար հատկացվող հիմնական միջոցները:

Այսանցից էլ բղխում են այն ձևանարկումները,
վոր կոլտնտեսութիւնները պետք է կիրարկեն խողերի

մայրակազմը դարգացնելու համար թե հանրայնացված հոսերում և թե անհատական տնտեսութուններում»:

Ահա ինչ հսկայական նշանակություն ունի խոյր անասնաբուծութան պրոբլեմը լուծելու մեջ: Սակայն տեղերում գրեթե ուշագրություն չի դարձվում խոզաբուծութան վրա:

Ինչ խոզը, վոր խոզը շատ ոգուտ կտա միայն այն դեպքում, յերբ կաղնվացվեն նրա տեսակները և կխնամվեն նոր, կուլտուրական ձեզերով: Մենք պետք է դարկ տանք ցեղական խոզերի դարգացմանը և անցնենք նորանց անալիս կերակրմանը: Սակայն դրա հետ միասին այժմ տեղերում կարելի չե կաղմակերպել նաև «չըջիկ» խոզաբուծութուն՝ արժատարտուղներին հետ ուղտադորձերով նաև անատի կերը (բհարկե անտատապահութան որենջների սահմաններում): Իսյց մեղ ցեղական խոզ է պետք, նա յել անտատում շարժվել չի կարող: Այստեղ մեղ ողնում է տեղականի և ցեղականի խոտուորդը: Դիլիջանի ֆերմայում անդլիական «Նորկչիբի» և տեղական խոզի խոտուորդը հրաշալի արդյունք տրվեց, թե տեղական պայմաններին հարմարվելու և թե քաշի տեսակետից: Այն ժամանակ, յերբ տասը տարեկան միջակ կովը Դիլիջանում հաղիվ 7—8 փութ միս և աախա, «Յորկչիբի» խոտուորդի 2 տարեկանը չնչին ծախսով 8 փութ միս ու ճարպ տվեց: Այդ որինակով շրջակա դյուղացիութունը դարկ տվեց խոզաբուծութանը, սակայն անտատային ուժիմը և տեղական որդանների բացասական վերաբերմունքը գեպի խոզաբուծութունը 1929—30 թվերին մի շարք դյուղերում (որինակ՝ Գողաքիլիսայում, Բլղան—Չայում) գրեթե վերացրին անասնաբուծութան այդ կարեւոր ճյուղը:

Մեր դյուղխորհուրդներն ել փոխանակ խրախուսելու խոզաբուծութունը, նրա դեմ շատ տեղերում ուղղակի հարածանք են սկսել:

— Վնասներ շատ են տալիս, դրանց քոքը պիտի կտրացնել:

Յեզ խկապես քոքը կտրացնում են: Գյուղական դատարանները խողից 6—7 անգամ ավելի տուրք են վերցնում (յեթե վնաս է տվել), քան մյուս մանր անասուններից: Ի հարկե այդ չի նշանակում, վոր անտան ու ցանքերը քանդողներին չպիտի սանձահարել: Վոչ, ընդհակառակն: Սակայն դա այնպես պիտի անել, վոր խոզաբուծութունը չկրճատվի և միջոցներ պիտի վոր խոզաբուծութունը շատ արագ և շատ մեծ չափերով դարգացնելու համար: Սակայն այդ ասպարիզում դեկավար որդաններն ել վոչ միայն ընչ բան են արել, այլ և խոզաբուծութան հետագա դարգացման համար թույլ տեմպեր են նախատեսել:

Վոչ Հողօդկոմատը և վոչ ել կորտնտկենտրոնը մինչև 1932 թիվը խողերի քանակը գոնե կրկնապատկելու պլան չեն առաջադրում, մինչդեռ 16-րդ համադուրում արը շեշտը դնում է խոզաբուծութան դարգացման վրա, վորպես մսի պրոբլեմի ամենատարագ լուծման գըլխավոր միջոցի: Մեզ մոտ կորտնտեսութունների դժով նախատեսվում է այս տարի ունենալ միայն 5 հազար խոզ (մայր), խորհանտեսութուններում՝ 1931 թվին՝ 2400, իսկ 32 թվին՝ 3900: Իսկ 16-րդ համադումարը խնդիր է դնում «Սվինտլոդի» առաջ յերկու տարում խողերի թիվը 4 հարյուր հազարից հասցնել առնվազն 7 միլիոնի, այսինքն՝ ամեցնել ավելի քան 17 անգամ: Մենք հնարավորութուն ունենք վոչ թե 100-ական խոզ

ունեցող կոլեկտիվներ հիմնելու (ինչպես նախատեսուած է կոլտնտէստրոնը), այլ կարող ենք Գիլիջանում, Լոուում, Շամշադինում հիմնել 10 հազարի չափ խոզ ունեցող խորհանտեսութեաններ, 2—3 հազար խոզ ունեցող արդյունաբերական խոշոր կոլտնտեսութեաններ և հնարավորութեան ունենք խորհանտեսութեանների գծով հնգամյակի վերջում մի քանի տասնյակ հազար խոզ ունենալ Հողփողկոմատի նախատեսած 3900-ի դիմաց: Լավ պիտի հիշել, վոր «խոզն անասնաբուծութեան քթի և ինդուստրիան է» և վոր նա մեզ կոզմի ամենաարագ կերպով լուծելու մտի հարցը» (ՅԱԿՈՎԼԵՎ):

Ահա ինչու այս տարվա պլաններում կոլեկտիվ և խորհանտեսութեանները պետք է մեծ սեղ տան խողաբուծութեանը:

ԿՈԼՏԵՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՎՈՐՊԵՍ ՔՐՄՆԱՎԱՆ ԼԾԱՎՆԵՐ

Լեռնային ու նախալեռնային շրջաններում ամենից շատ կոլտնտեսութեանները հնարավորութեան ունեն տնտեսութեանն ատիճանաբար անասնաբուծական թեքում տալու: Յեթե անհատական մանր տնտեսութեան «ունիվերսալիզմը» (բազմազան, բազմաթիվ ճյուղեր ունենալը) բացատրվում է նրա տնտեսական սամուր ուղերվաների բացակայութեամբ, յերբ տնտեսութեան մի ճյուղը վնասվելու դեպքում գյուղացին իր կարիքը հոգում է մյուս ճյուղի յնկամուտով, ապա կոլտնտեսութեանները պետական աջակցութեամբ, հենվելով ապրիոնալ ու կազմակերպած աշխատանքի վրա, կարող են անտեսական սամուր ուղերվաներ ստեղծել և վճարակա-

նորեն դուրս մղել այն կուլտուրաները, վորոնք անտեսուած չեն տվալ շրջանի պայմաններում: Յեթե անհատական տնտեսութեանն իր ուժերով կղձկարանա այնպիսի ձեռնարկումներ սկսել, ինչպես, որինակ, նոր տիպի գոմերի կառուցումն է, ցեղական ցուլերի, կովերի և վոչխարների ներմուծումը և այլն, ապա կոլտնտեսութեաններն այդ հրաշալի կերպով կարող են անել և պետք է անեն:

Թե միայն անասունների ռացիոնալ կերակրումը և ցեղի ազնվացումը ինչպիսի հսկայական յեկամուտներ կտա, յերեվում է հետևյալ մոտավոր հաշիվներից. պետքներմայի կազմակերպած ռացիոնալ կերակրման հետեւանքով Գիլիջանի Պոզոս գյուղում կովը կաթի կան) 8 Ֆնտից բարձրացրեց մինչև 22 Ֆնտի (որաման) և ուրեմն հնարավոր է կովի կաթնատվութեանն ավելի կերի միջոցով առնվազն կրկնապատկել: Յեթե մենք կոլտնտեսութեաններում կազմակերպւած ձեւով ռացիոնալ կերակրման դոնե տարրական պայմանները կիրառենք, դրանով յուրաքանչյուր կովից կստանանք ամենաքիչը մեկ կիլո ավելի կաթ և տարեկան մոտ յերկու տասնյակ հազար ցեմտներ հավելյալ կաթ կստանանք:

Յեթե մեզ հաջողվի «բալբաս» և այլ տեսակի վոչխարների ցեղը զարգացնել և մեր հոտերի մեկ քառորդի յուրաքանչյուր վոչխարի բուրդն ավելացնել կես կիլոյով (մինչդեռ կարելի չէ ավելացնել մեկ և կես կիլոյով), ապա մենք առաջիկա տարիներում միայն կոլտնտեսութեաններում 1000—1500 ցենտներ հավելյալ տեսութեաններում 1000—1500 ցենտներ հավելյալ բուրդ կստանանք տարեկան, իսկ այդ մեծ աջակցութեան կլինի մեր տեքստիլ արդյունաբերութեանը:

Պրոֆեսոր Քալանթարը այսպիսի մի հետաքրքիր նա-
շիվ է արել. յնթե այս տարի Հայաստանում յեղած վոչ-
խարների գոնե 5 տոկոսը նոր ձեվերով խնամվի, մոտ
75 հազար փութ պանիր ավելի կստացվի: Ել չեմ խո-
սում այն հաղարավոր տոնն հավելյալ մսի և այլ յե-
կամուտների մասին, վոր կարելի յե ստանալ անասնա-
բուծութեան կուլտուրական ձևերին անցնելով:

Իսկ այդ գործում կոլտնտեսութեանները պետք է
բալլեն առաջից և մեր հետամնաց անասնաբուծութեա-
նը վեր քաշեն իր ներկա վիճակից:

ԻՆՉՊԵՍ ԱՍԻԳՆՅԵԼ ԱՆԱՆԱԲՈՒԾՈՒ- ԹՅՈՒՆԸ ԿՈՒԼԵՎՏԻՎՆԵՐԻՑ ԴՈՒՐՍ

Կուլտուրական անասնաբուծութեան անցնելու գոր-
ծում հսկայական դեր ունեն խաղալու նաև անասնաբու-
ծական պարզ միտվորները՝ արտադրական ընկերու-
թյունները: Անհատական, ցրված սնանկութեաններին
աջակցելու լավագույն կազմակերպական ձեվերից մե-
կը նոր կազմակերպված այդ ընկերութեաններն են:
Նրանք հենց այս տարի բախական խոշոր ձեռնարկու-
մներ են սկսելու:

Ահա անասնաբուծական կոոպերացիայի ծրա-
գիրը.

16 շրջաններում կազմակերպվելու յեն 26 ցուլապա-
հական ընկերութեաններ 104 ցուլերով և 130 հազար
ուլբլի ներդրումով: Պանրագործարանների շուրջը 10
շրջաններում կազմակերպվելու յեն 15 ագրոպոտեխ-
նիկական կոմպլեքսներ, վորտեղ լինելու յե 300 հա-
զար ուլբլու ֆինանսավորում: Բացի դրանից կազմա-

կերպվելու յեն 20 կոնտրոլ միութեաններ 9 շրջաննե-
րում, վորտեղ պահվելու յեն 3000 կով: Գյուղատնտե-
սական ընկերութեաններին տրվելու յե բացի ցուլապա-
հական ընկերութեաններում յեղածներից, դարձյալ 250
ցուլ՝ 125 հազար ուլբլու արժողութեամբ 13 շրջա-
նում:

Պատրաստվելու յեն ձմեռանոցներ վոչխարաբու-
ծութեանը բնական պատահարներից դերձ պահելու հա-
մար, վորտեղ պետք է կառուցվեն թեթև տիպի գոմեր:
Առաջիկա տարում կոոպերացիայի գծով կառուցվելու
յե 10 գոմ 65 հազար ուլբլու ծախսով: Կերի սակա-
վութեան դեպքում մասսայական կոտորածը կանխելու
նպատակով ձմեռանոցներին կից կազմակերպվելու յեն
կերի բազաներ: Այս տարի բազաներ կազմակերպվե-
լու յեն 7 կետերում՝ 24 հազար ցենտներ խոտով, 72
հազար ուլբլի ծախսով:

Ձմեռանոցներում և վորոշ ամառային արոտավայ-
րերում վոչխարաբուծութեանը տուժում և ջրի սակա-
վութեանից: Յերբեմն ջրի բացակայութեան պատճառով
վոչխարների հոտերը հարկադրված են լինում տաս-
նյակ վերստեր կտրել: Վորպես սկզբնական աշխատանք
կաթնատնտեսապահական Միութեան գծով այս տարի
կառուցվելու յե 3 ջրամբար, 27 հազար ուլբլի ներդր-
ումով:

Վոչխարների աղնվացման գործում մինչև այժմ
վոչ մի աշխատանք չի կատարվել, այնինչ նորհրդային
Հայաստանի վոչխարների ցեղերից կան այնպիսիները,
ինչպես բալբասը, վորն իր հատկութեանով արժանի յե
ուշադրութեան: Կարելի յե այդ ցեղն աղնվացնել և վո-
րոշ շրջաններ դարձնել բալբասի մասսայական տարած-

ման շրջաններ: Այդ նպատակով առաջիկա տարում
Կաթնանասնապահական Միութեան գծով կազմակերպու-
մելու յե 6 բեղմնակայան 160 լավորակ խոյերով, 5
հազար մայրերի համար: Տեղական այժեհն ազնվաց-
ներու նպատակով կազմակերպվելու յին անդորական
այժեհի 7 բեղմնակայան՝ 140 բեղմնավորվող այժե-
րով: Այս աշխատանքը պահանջում է 14 հազար ուսու-
րու ներդրում:

Վոչխարի կաթից լավորակ պանիր պատրաստելու
և կոտնտեսութունների ու կոտպերացված գյուղա-
ցիութեան վոչխարների կաթը վերամշակելու նպատա-
կով առաջիկա տարում կազմակերպվելու յեն 40 շար-
ժական դործարան 45 հազար ուսուրի ներդրումով: Կո-
տնտեսութուններում խողարուծական խոշոր արդյու-
նաբերական տնտեսութուններ կազմակերպվուց բացի,
միաժամանակ պիտի կոտպերացված շքավոր և միջակ
տնտեսութուններում զարկ տան անասնապահութեան
այդ ճյուղին, կազմակերպել գյուղարտադրական ըն-
կերութուններում հանրային նախիրներ և բեղմնա-
կայաններ: Առաջիկա տարում Կաթնանասնապահական
Միութեան գծով կատարվելու յե վորակավոր մայր խո-
զերի մատակարարում գյուղարտադրական ընկերու-
թյուններին՝ 71 հազար ուսուրի ներդրումով:

Հիմնվելու յեն 135 ազնվացեղ խողերով 28 բեղմ-
նակայան, վորը պահանջում է 50 հազար ուսուրու ներ-
դրում:

Յուցադրական նպատակով, ինչպես և արտադրա-
կան ընկերութուններում համայնացված խողարուծու-
թյանը զարկ տալու համար այս տարի կառուցվելու յե
6 համայնական գոմ 30 հազար ուսուրի ներդրումով: Ահա

այսպիսի խոշոր գործեր ունեն կատարելու գյուղաբա-
ղրական ընկերութունները:

Այժմ հիմնական թերութունն այն է, վոր քերա-
զնահատվում է արտադրական պարզ միավորների ցան-
ցի գերը, վորի հետեվանքով ել մինչև այժմ աշխատա-
վոր անասնապահների դեռ մի մասը չի ընդգրկվել այդ
ընկերութունների մեջ, թեև կուսակցութեան դիրեկ-
տիվների համաձայն՝ այդ գործը սկսեց և վաղուց ա-
վարտված լիներ: Յեղած ընկերութուններն ել մեծ
մասամբ դեռևս անդործութեան են մատնված:

Վողջ անասնապահական աշխատավորութունն ընդ-
գրկել արտադրական ընկերութունների մեջ, այդ ըն-
կերպութուններն աշխուժ գործի դնել, նրանց միջո-
ցով լայնացնել կերի բազան անհատական սեկտորում,
գյուղացիներին վարժեցնել նոր և կուլտուրական ա-
նասնաբուծութեան—ահա այսորվա կենտրոնական
խնդիրներից մեկն անասնաբուծական շրջաններում:

Գյուղարտադրական ընկերութունները պիտի
այժմվանից կազմակերպեն կերի, արմատապտուղների
ու խոտաբույսերի սերմացվի, կաթնամթերքների վե-
րամշակման գործիքների ու մեքենաների, ազնվացեղ
ցուլերի ու այլ անասունների հայթայթումը: Գուլեկտիվ
ձեռնարկումների միջոցով (համայնական գոմեր, կե-
րի բաղա, մեքենաներ, ցուլեր և այլն), անասնաբու-
ժական ընկերութունները վոչ միայն մեր պրիմիտիվ
անարդյունավետ անասնաբուծութունը կդնեն զար-
գացման նոր ճանապարհի վրա, այլև այդ աշխատանք-
ների պրոցեսում վերամշակման կենթարկեն անհատա-
կան տնտեսութունները և հետզհետե զարգանալով

կանցնեն ավելի բարձր աստիճանի— կվերածվեն կու-
տնտեսութեաննորի:

Իսկ այդ գործի հաջողութեանը պահանջում է ջախ-
ջախել և՛ արտադրական ընկերութեաննորի կազմակեր-
պումն ինքնահոսի թողնելու ավ տրամադրութեաննորը,
և նրանց դերը թերազնահատող «ձախ» տենդենցներն
ու պրակտիկան:

ԱՍՅՆԱՅՆԵԼ ԿԵՐԻ ԲՈՒՅՍ՝ ՐԻ ՑԱՆՔԵՐԸ

Անասնաբուծութեան պրոբլեմի յուժումն ինքնին
պահանջում է առաջին հերթին իրեն կերի բազայի
հարցը: Կերի պահասութեան պատճառով մենք տաս-
նյակ հազարավոր անասուններ ենք կորցնում և զբրի-
վում ենք հսկայական քանակութեամբ կաթից ու մսից:

Այստեղ ևս մենք բավական ցած ատիճանի վրա
յենք գտնվում, այնքան ցած, վոր անասնաբուծական
այնպիսի մի յերկրի, նույնիսկ լեզնային ու նախալեռ-
նային շրջաններում, ցանքերի 80—85 տոկոսը հատիկա-
յին բույսերն են բուծում և մնացածի միայն մի մասն
են բուծում խոտաբույսերը: Մինչդեռ Ամերիկայում ամ-
բողջ ցանքերի 61 տոկոսը բուծում է անասունների կերի
ցանքը:

Յերկրի անտեսական շրջանցումը և ուսյունների
մասնազիտացումը, ըստ կուլտուրանների, վորին ձեռ-
նարկել է կառավարութեանը, անչափ թույլ է կատար-
վում: Այստեղ վարչական միջոցներով չէ, վոր հարցը
պետք է լուծվի, այլ զուտ անտեսական ներզործման
ճանապարհով: Յերբ բոլոր միջոցները ձեռք կառնվեն
և անասնաբուծական շրջանները կապահովվեն հացով,

այդ դեպքում միայն հնարավոր կլինի արագութեամբ
անասնաբուծական թեքում տալ գյուղացու ունիվեր-
սալ անտեսութեանը և հացահատիկները դուրս ձղելու
ճանապարհով յայնպիսի արմատապտուղների ու խո-
տի ցանքը, վորոնք մի քանի անգամ ավելի յեկաճու-
են տալիս և վորոնք անասնաբուծութեան զարգացման
դիմապարհ նախադասման են հանդիսանում: Ի՞նչ տե-
ղական որգանները, կազմակերպութեաններն անասնա-
բուծական շրջանները չապահովեցին հացով և խոտա-
բույսերի ու արմատապտուղների սերմացվով: Այդ
դործն այս տարի պետք է կարգավորվի և կոնտրակ-
տացիայի մեթոդի կիրառման հիման վրա պետք է
գարնանացանին բավական մեծ տեղ հատկացվի խոտա-
բույսերի ու արմատապտուղների ցանքի տարածու-
թյանը: Հենց այդ իմաստով էլ վորոշում է հանել մեր
կուսակցութեան կենտրոնական կոմիտեն: Կենտկոմի
հաստատած պլանով նախատեսվում է այս գարնանը
կերի արմատապտուղների տարածութեանը 1930 թ.
523 հեկտարից հասցնել մինչև 5 հազար հեկտարի,
ցանովի խոտերինը՝ 5466 հեկտարից 20 հազար հեկտա-
րի, կարտոֆիլինը (վորով նույնպես պետք է կերակրել
անասուններին) 9220 հեկտարից 20 հազարի և սիլոսի
բույսեր, վոր մինչև հիմա վորջ մի հեկտար ցանված չի
յեղել, այս տարի 5 հազար հեկտար պիտի ցանենք:
Այնպես վոր այս տարի արմատապտուղների ցանքը
պիտի ավելացնենք 845 տոկոսով, ցանովի խոտինը՝
265 տոկոսով և կարտոֆիլինը՝ 105 տոկոսով:

Բոլոր աշխատավոր գյուղացիները շահագրգռված
են այս պլանը կատարելու գործում: Թե ինչու յեն չա-
հագրգռված, այդ յերևում է հետևյալ հաշիվներից:

մի հեկտար խոտհարքից դուրսացրին ստանում է 150—200 փուլթ խոտ, ցանովի խոտերից (յոնջա, յերեքնուկ և այլն)՝ 500—600 փուլթ, կարտոֆիլից՝ 900—1000 փ., իսկ կերի ճակնդեղից Դիրիջանի խորհանտեսությունն ստացավ ամեն մի հեկտարից մոտ 4 հազար փուլթ բերք: Համեմատեցեք այդ աճաբան բերքը 35—40 փուլթ ցորենի կամ դարու հետ, վոր ստանում են լեռնային շրջաններում մի հեկտարից: Ահա և ձեզ թանկագին յուշը և պանիրը: Ահա ինչու լեռնային և նախալեռնային շրջաններում պետք է վճարանապես դուրս մղել հացահատիկների կուլտուրան և անցնել խոտացանության և արմատապտուղների մշակության:

Մենք մատնանշում ենք կերի հարուստ և գրեթե մոռացված մի այլ աղբյուր: Այդ մեր անտառներում փտող կաղինն է, վորից մենք ունենք անսպառ քանակությամբ և վորը հրաշալի կեր է խոզի (մասամբ ել մյուս անասունների) համար: Հաստատ կարելի յե պընդել, վոր մթերման դործը չկազմակերպելու հետևանքով, ամեն տարի հարյուր հազարավոր ցինտներ կաղին է փչանում Դիրիջանի, Շամչաղինի, Լոռու և Զանգեզուրի անտառներում: Փչանում է և անսպառ քանակությամբ վայրի հաճար: Վերջինի մթերումն աչնանը թեև լավ չկազմակերպվեց, սակայն պետությանը տվեց ավելի քան 30 հազար փուլթ հաճար: Վոր մի քանի այդքան ել մեր անչնորհքության պատճառով մնաց ճյուղի տակ, կատարած չկա: Յեթե հաճարի հավաքման 1930 թ. թեկուզ շատ դանդաղ տեմպերով այս տարի կազմակերպենք կաղինի մթերում, ապա անովազն 7—8 անգամ ավելի կաղին կհավաքվի, վորը կտա մեզ մոտ 200 հազար փուլթ ուժեղ և շատ եծան կեր և վարավ մեզ կարող

ենք մի ամբողջ տարի 6—7 հազար խոզ կերակրել: Իսկ մյուս կողմից ել դյուղի աշխատավորությունն ահագին հավելյալ յեկամուտ կստանա, ինչպես ստացավ հաճարից:

Սիւրսը, վոր մի ամբողջ հեղաշրջում է առաջ բերելու անասնաբուժության մեջ, մեզ մոտ արժանի ուշադրության չի արժանանում: Հայտնի յե, թե ինչպես Հողօղկոմատի աշխատողներն անցյալ տարի բացարձակապես տապալեցին սիլոսի կամպանիան. դյուղահան կազմակերպությունները նույնպես վնջինչ չարին այդ ուղղությամբ: Այդ դասերը պետք է շարժեն մեր ընկերներին և ստիպեն նրանց այժմվանից նախապատրաստելու առաջիկա դարնան սիլոսի կամպանիան:

Հողօղկոմատի պլանով այս տարի Հայաստանում կուլտեստեսությունների և դյուղատեստեսական ընկերությունների դժով պետք է պատրաստել 125 հազար տոնն սիլոս, վորը հարյուրավոր փոսեր և աշտարակներ է պահանջում: Իրան դուղընթաց, անասնաբուժական խորհանտեսություններն այժմվանից միջոցների պիտի ձեռնարկեն առաջիկա տարին յուրաքանչյուր խոզոր անասունի համար 3 տոնն սիլոս պահանջելու համար:

Յե՛վ Հողօղկոմատն իր որդաններով, և՛ կուլտեստեսությունները, խորհանտեսություններն ու արտագրական ընկերություններն այսպրվանից պետք է կազմակերպեն պատրաստեն այդ դործի համար, հողեր հատկացնեն սիլոսի բույսերի ցանքերին և ձեռնարկեն արտաբակների ու հորերի կառուցմանը:

ՎԵՐՁ ԱՐՈՏՆԵՐԻ ՈԳՏԱԳՈՐԾՄԱՆ ԲԱՐԲԱՐՈՍ ՑԵՂԱՆԱԿՆԵՐԻՆ

Ներկայումս անասնաբուժութեան գլխավոր հենմանն արոտներն ու խոտհարքներն են: Սրանք անառիկ տարածութիւններ են բռնում (մոտ 53 տոկոս), մինչդեռ մի քանի (բուրժուական գաղափարախոսութեան ունեցող) մասնագետներ աշխատում են ապացուցել, վոր էբր թե մեր արոտները ծանրաբեռնված են և վոր միակ յելքը անասունների թիվը կրճատելն է: Լափ մտածեցեք, թե ինչ են ասում այդ կուրսիակն իգեոլոգները: Այստեղ մերկապարանոց նացիոնալիզմն է հրապարակ գալիս: Այդ «անմեղ» միտքը կուրսիակները Դիլիջանի, Շամշադինի, Չանգեզուրի շրջաններում ավելի աշկարա յեն ասում:

— Արոտները քիչ են, ինչո՞ւ յենք Ադրբեջանի թուրքերին թողնում մեր սարերը դան:

Ահա թե ուր են խփում այդ գայլերը: Այդ հակահեղափոխական — ազգայնական տեսակետներին և արարքներին (թշնամութիւն հրահրելը հայ ու թուրք աշխատավորների միջև՝ արոտների պատրվակով) պետք է մահացու հարված տան մեր կուսակցական կազմակերպութիւնները: Արոտները մեզ մտտ անչափ շատ են և անչափ հարուստ: Հարցն այն է, վոր մենք ամենազիջատիչ կիրպոլ ենք ուղտագործում մեր արոտները, վորսմհետե անկուրտուրական ենք, և առայժմ գյուղական կյանքում անկազմակերպ տնտեսութիւնների տարերայնութիւնն և իշխում: Հապա այդ ի՞նչպէս է, վոր Գանիայում, Հո-

լանդիայում նույն տարածութեան վրա տաս անգամ ավելի շատ անասուն են պահում:

Մի թե այժմ յուրաքանչյուր շատ թե քիչ կուրտուրական կուրանտեսականի համար պարզ չե, վոր այս տարածութեան վրա խոտացանութեան անյնելու և արոտների ու խոտհարքների բարելավման միջոցով հրահարավոր է 3—4—5 անգամ ավելի անասուններ պահել: Մենք անասնապահութեան եքստենսիվ ձեւերի շնորհիվ մեկ հեկտարի վրա 3—4 անասուն հազիվ ենք պահում (այն էլ նիհար ու կիսաբաց), մինչդեռ ԽՍՀՄ անասնաբուժական առաջավոր խոհանոսութիւնները մեկ հեկտարով 20—25 անասուն են կերակրում:

Արոտների բարբարոս ուղտագործումը, Երանց քայքայումը զրկում է մեզ անառիկ քանակութեամբ մրսից, յուղից, պանրից և սահմաններ է դնում անասունների քանակի հետագա աճման առաջ: Վ.Օ. Հոգոպոլով մտքը, վոր տեղական որդանները, վորնչից վորնչ չեն արել արոտները բարերից մաքրելու, մեկիորացիայի յենթարկելու, արածացման նոր ձեւերին անցնելու համար: Միայն արածացումն, անկազմակերպ լինելու պատճառով մեր արոտների խոտի (վոր միլիոնավոր ցենտներ կարելի յե հաշիւել) 40—50 տոկոսը փչանում է անասունների վոտի տակ: Այստեղ ևս հիմնական դժվարութիւնը գյուղացիական տնտեսութիւններից յրված, մանր լինելն է: Այնուամենայնիվ, ինչքան հրահարավոր է, միջոցներ պետք է ձեռք առնենք հենց այս քարնանից գյուղացիութեան, խորհուրդների և անասնապահական ընկերութիւնների միջոցով պայքարի հանելու արոտատեղիներում հիմնական աշխատանքներ կատարելու համար (Չրել, մաքրել և այլն) և հետզհետե

LA 2184

60--

ԳԻՆԸ 7 400

807

В. Анания

По большевистски роурешить
проблему мяса

« Ազգային գրադարան »

NL0208506

31. 056